

Asia: VN/26633/2024

Lausuntopyyntö perustuslain 10 §:n tarkistamista valmistelleen työryhmän mietinnöstä

Lausunnonantajan lausunto

1. Mietinnössä ehdotetaan, että perustuslain 10 §:n 2 momentissa säädettäisiin yleisesti kaiken luottamuksellisen viestin salaisuuden loukkaamattomuudesta. Nimenomaiset viittaukset kirjeen ja puhelun luottamuksellisuuteen poistettaisiin säännöstekstistä.

Pidätkö kyseistä muutosta perusteltuna? Miten arvioitte ehdotettua säännöstekstiä ja sen perusteluja?

-

2. Perustuslain 10 §:n 3 ja 4 momentteihin lisättäisiin rajoitusperuste, joka mahdollistaisi kotirauhan suojan ja luottamuksellisen viestin salaisuuden suojan rajoittamisen tiedon hankkimiseksi yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavan vakavan rikollisuuden torjumiseksi (ns. uhkaperusteinen rikostiedustelu).

Pidätkö kyseistä muutosta perusteltuna? Miten arvioitte ehdotettua säännöstekstiä ja sen perusteluja?

-

3. Mietinnössä ehdotetaan tiedustelutoimivaltuuksien käyttämisen mahdollistamista kotirauhan suojaamissa tiloissa. Perustuslain 10 §:n 3 momenttiin lisättäisiin nykyistä 4 momenttia vastaava rajoitusperuste, joka mahdollistaisi kotirauhan suojan rajoittamisen tiedon hankkimiseksi sotilaallisesta toiminnasta taikka sellaisesta muusta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta.

Pidätkö kyseistä muutosta perusteltuna? Miten arvioitte ehdotettua säännöstekstiä ja sen perusteluja?

-

4. Mietinnössä ehdotetaan perustuslain 10 §:n 3 ja 4 momenttien sanamuotojen muuttamista vastaamaan perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännössä tapahtunutta kehitystä. Molemmissa momenteissa käytettäisiin ilmaisua ”rikosten estämiseksi ja selvittämiseksi”.

Pidätkö kyseistä muutosta perusteltuna? Miten arvioitte ehdotettua säännöstekstiä ja sen perusteluja?

-

5. Pidätkö perusteltuina mietinnön liitteessä esitettyä arviointia ja johtopäätöksiä kotirauhan suojan rajoittamista koskevan lakivaruksen ja Euroopan unionin lainsäädännön suhteesta?

-

6. Muut huomionne työryhmän mietinnöstä

Juristiliitto pitää nyt esitettyä muutosta periaatteellisella tasolla merkittävänä. Viimeaikaisen turvallisuustilanteen kehityksen johdosta Juristiliitto pitää perusteltuna arvioida viranomaisten toimivaltuuksien riittävyyttä turvallisuusuhkien torjumisessa. Juristiliitto kuitenkin huomauttaa, että myös muuttuvassa yhteiskunnassa on tärkeää säilyttää hyväksyttävä tasapaino viranomaisten toiminnan tehokkuusvaatimusten ja jokaisen henkilön oikeusturvanäkökulmien välillä. Samalla on tarve huomioida sääntelyn täsmällisyys, tarkkarajaisuus sekä hyväksyttävyyys ja oikeasuhtaisuus perusoikeuksiin puuttumisen osalta.

Nyt esitetty perustuslain 10 §:n 2 momentin sanamuodon muutos on tarkoituksenmukainen ja hyväksyttävä yleisen yhteiskunnallisen kehityksen vuoksi. Juristiliitto kuitenkin kehottaa harkitsemaan nyt esitettyjä perustuslain 10 §:n 3 ja 4 momenttien muutoksia, sillä ne laajentavat merkittävästi voimassa olevia perustuslaillisten oikeuksien rajoituksia. Juristiliitto toteaa, että näin merkittävästi perusoikeuksien laajempaa rajoittamista merkitsevät muutokset tulee kyetä perustelemaan vakuuttavasti ja tuoden esille se, miksi yhteiskunnassa tapahtuneet muutokset edellyttävät nyt esitettyjen muutosten mahdollistamia laajennettuja toimivaltuuksia. Nyt käsillä olevassa esityksessä ei kaikilta osin valitettavasti ole esitetty erityisen vakuuttavia perusteluja. Juristiliitto katsoo, että esitetty perustuslain 10 §:n 3 ja 4 momenttien laajennukset tulee tehdä ainoastaan silloin, mikäli samaa tavoitetta ei saada toteutetuksi muulla vaihtoehtoisella sääntelyvaihtoehdolla.

Lisäksi Juristiliitto suhtautuu kriittisesti perustuslain 73 §:n 2 momentin mukaisen kiireellisen käsittelyn mahdolliseen soveltamiseen nyt esitetyn muutoksen yhteydessä. Juristiliitto ei katso riittäväksi kiireellisyyttä puoltavaksi tai edes merkittäväksi perusteeksi sitä, että valtioneuvostossa on valmistelussa lainsäädäntöhankkeita, jotka edellyttävät perustuslain muuttamista. Perustuslakivaliokunta on todennut tämän myös vuonna 2018 antamassaan perustuslain 10 §:n muuttamista käsittelevässä mietinnössään PeVM 4/2018 vp. Pahimmillaan kiireelliseksi julistamisen soveltumiskynnyksen madaltaminen lainsäädäntöhankkeiden tarpeiden perusteella ohjautuvaksi johtaa perustuslain tavallisen muuttamismenettelyn käytön syrjäytymiseen ja siten heikentää yhteiskunnan mahdollisuuksia käydä julkista keskustelua perustuslain muutosten tarpeellisuudesta vaalien yhteydessä.

Juristiliitto toteaa, että jatkossa on tärkeää varmistaa myös riittävät resurssit oikeusturvan toteutumisesta seuraavaan valvontatoimintaan ja oikeusturvajärjestelyihin. Tällöin on mahdollista varmistaa käsillä olevissa tilanteissa soveltuvien rajoittamisperusteiden täyttyminen ja siten tilanteiden lainmukaisuus. Lisäksi tulee varmistaa, että mikäli valvontatilanteissa rikkomuksia havaitaan, niistä seuraavat riittävän ankarat seuraamukset, jotta valvonnalla voidaan tosiasiallisesti ehkäistä mahdollisia väärinkäytöksiä.

Tuomainen Jenni
Juristiliitto - Juristförbundet ry